

OTROCI DVEH DOMOVIN

Zgodbe otrok priseljencev – staršev učencev OŠ Rodica

Raziskovalna naloga s področja zgodovine

Avtorica: Lara Starčević, 9. a razred

Mentorica: Vilma Vrtačnik Merčun, prof.

Domžale, marec 2018

KAZALO

	Stran
1 Uvod	4
1.1 Cilji raziskave	4
1.2 Metode dela	4
1.3 Teoretični del	5
1.4 Hipoteze	7
2 Zgodbe otrok priseljencev – staršev učencev OŠ Rodica	9
2.1 Moj oče je s Hrvaške	9
2.2 Moja starša sta iz Bosne in Hercegovine	10
2.3 Moja starša sta iz Bosne in Hercegovine	11
2.4 Moj oče je iz Bosne in Hercegovine	12
2.5 Moja starša sta iz Bosne in Hercegovine	13
2.6 Moj oče je s Kosova	13
2.7 Moj oče je iz Makedonije	14
2.8 Najina starša sta iz Makedonije	15
2.9 Moja starša sta iz Bosne in Hercegovine	16
2.10 Moja starša sta iz Bosne in Hercegovine	17
3 Sklepne ugotovitve	18
4 Preverjanje hipotez	27
5 Zaključek	30
6 Literatura in viri	30
7 Seznam preglednic	32

Slika na naslovni strani: Tuzla, BIH, eden od rojstnih krajev naših učencev. Slika je povzeta po: Tuzla, https://bs.wikipedia.org/wiki/Tuzla#/media/File:Tuzla_panorama_1.jpg, 5. 2. 2018.

POVZETEK

Cilj moje raziskave je bil spoznati nekaj zgodb priseljencev, ki so starši naših učencev. Zanimalo me je predvsem, kakšne so bile razmere v izvorni državi pred njihovo odselitvijo, zakaj so zapustili svojo državo. kako živijo danes in kakšna se jim zdi Slovenija. Pogovorila sem se z učenci, ki so otroci priseljencev, in z delavkami na naši šoli, ki so same priseljenke, njihovi otroci pa obiskujejo našo šolo. Na osnovi njihovih pripovedi sem oblikovala deset zgodb učencev, ki so otroci priseljencev. Večina priseljencev je iz Bosne in Hercegovine (4 bošnjaške in 2 srbske narodnosti), dva sta iz Makedonije, po eden pa s Hrvaške in s Kosova. Trije priseljenci so se izselili iz političnih razlogov (dva v času vojne na Hrvaškem in v BIH, ki se je končala leta 1995). Vsi ostali priseljenci so se v Slovenijo priselili po letu 2000 iz gospodarskih razlogov. Samo ena priseljenka iz leta 1992 je imela status begunke, vsi ostali pa status tujca. Pet priseljencev je v Slovenijo prišlo samskih, ostali so bili poročeni. Vsi poročeni priseljenci so se priselili z otroki, večinoma je šlo tudi za združitev družine, saj so očetje že prej delali v Sloveniji. V obravnavanih družinah prevladuje slovenski pogovorni jezik, v treh družinah govorijo svoj materni jezik (bosanski oz. makedonski), v dveh pa kombinirano. Priseljenci menijo, da je v Sloveniji lažje dobiti zaposlitev, večja je socialna in finančna varnost, otroci pa imajo več možnosti za izobraževanje. Otroci svojo dvojezičnost vidijo kot prednost, saj se lahko sporazumevajo v več državah, lahko se bodo odločili za prevajalski poklic ali se zaposlili v tujini. Vsi priseljenci v Sloveniji ohranjajo svoje verske običaje.

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem učencem in delavkam na OŠ Rodica, ki so si vzeli čas, da so odgovarjali na moja vprašanja. Brez njih te raziskovalne naloge ne bi bilo. Hvala tudi mentorici, da je spremljala moje delo.

1 UVOD

Za raziskovanje zgodb migrantov sem se odločila, ker sem hotela izvedeti več o ljudeh v svoji bližnji okolici, ki jih vsak dan srečujem, pa vem, da so se v Slovenijo priselili. Tudi med mojimi sošolci je nekaj takšnih, ki imajo priseljene starše. Zanimalo me je, zakaj so ti ljudje zapustili svojo izvorno državo in kakšna se jim zdi Slovenija. V primerjavi z nami, ki smo se v Sloveniji rodili, imajo ti priseljenci verjetno širši vpogled v način življenja pri nas in drugod. V tem pogledu so v prednosti tudi učenci, ki imajo priseljene starše, saj imajo svoje bližnje sorodnike tudi v drugih državah. Zato jih pogosto obiskujejo, potujejo v te države in spoznavajo podobnosti ter razlike v primerjavi z življenjem pri nas.

1.1 CILJI RAZISKAVE

Cilj raziskave je bil spoznati nekaj zgodb priseljencev, ki so starši naših učencev. Da bi mi sogovorniki zaupali, sem jim zagotovila anonimnost. Sestavila sem vprašalnik za pogovore, v katerem so me zanimale predvsem naslednje teme:

- razmere v izvorni državi pred odselitvijo starša, v povezavi z zgodovinskim dogajanjem v tej državi,
- kako so starši načrtovali izselitev in zakaj,
- kako je potekala izselitev in kakšne težave so imeli ob prihodu v Slovenijo,
- kako živijo danes in koliko stikov še ohranjajo s sorodniki v matični državi,
- kakšne so po njihovem mnenju prednosti življenja v Sloveniji in po drugi strani v državi, iz katere prihajajo,
- kakšne prednosti imajo kot otroci dveh domovin.

1.2 METODE DELA

Raziskovanje je potekalo po naslednjem zaporedju:

- iskanje in pregledovanje literature, pisanje teoretičnega dela,
- oblikovanje ciljev raziskave in sestavljanje vprašalnika,
- pisanje hipotez,
- izvedba intervjujev,
- pisanje zgodb na osnovi njihovih odgovorov,
- izpisovanje podatkov v preglednice in pisanje sklepnih ugotovitev,
- preverjanje hipotez in
- dokončanje raziskovalne naloge.

1.3 TEORETIČNI DEL

Uvod

Termin »migracija« je latinskega izvora (migrare) in pomeni selitev. Malačič selitve opredeli kot prostorske premike posameznih prebivalcev iz odselitvenega v priselitveno območje. Selitve so prostorski premik, zato označujejo prostorsko mobilnost prebivalstva.¹ Migracije so danes, v času globalizacije, postale zelo pomembne, saj imajo pomembno vlogo pri obravnavanju značilnosti držav. Mednarodni dan migrantov je 18. december. Na ta dan leta 1990 je Skupščina Združenih narodov (v nadaljevanju ZN) sprejela *Mednarodno konvencijo o zaščiti pravic migrantov na delu in članov njihovih družin*, saj število migrantov po vsem svetu vse bolj narašča. Po ocenah ZN je bil decembra 2010 meddržavni migrant vsak 32. prebivalec sveta (Statistični urad RS, 2010).²

Migracije sestavljajo emigracije in imigracije. Emigracije ali odselitve so gibanja ljudi iz njihove izvorne države v imigrantsko državo, imigracije ali priselitve pa pomenijo trajni prihod v imigrantsko družbo. Pri mednarodnih migracijah migranti prestopijo državne meje, preselijo se v tujino. Imigranti morajo ostati v novi družbi dalj časa - več kot eno leto, da jih je mogoče ločiti od drugih kategorij migrantov, kot so turisti, sezonski delavci in podobno.³

»Že hiter pregled naše zgodovine nam hitro razkrije, da ti dogodki nikakor niso novi, temveč so v človeški zgodovini stalno prisotni. Ljudje se selimo že od najstarejših obdobj, seveda pa so razlogi za naše selitve različni. /.../ Ljudje se selijo zaradi ekonomskih razlogov (pomanjkanje dela in obdelovalne zemlje, lakota), vojn (begunci so zlasti od prve svetovne vojne postali stalnica) in iz političnih razlogov (npr. migracije primorskega prebivalstva po prvi svetovni vojni z ozemelj, priključenih Italiji, na ozemlja, ki so pripadala Kraljevini SHS, migracije po drugi svetovni vojni, ko so tisti, ki se niso strinjali s spremembo režima, bežali v Ameriko in Avstralijo).⁴

Zgodovinska dejstva, ki so povzročila razpad Jugoslavije in vojne na območju nekdanje Jugoslavije

Ker so vsi priseljenci, ki so vključeni v to raziskavo, prišli z območja nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ), smo si podrobneje ogledali zgodovinske dogodke ob razpadu te države.

Po smrti predsednika Tita 4. maja 1980 se je takratni politični vrh zavzel za ohranitev starega sistema. To pa ni bilo več mogoče, saj je že prišlo do hude gospodarske krize. /.../ V času, ko je zvezni vladi predsedovala Milka Planinc (izvoljena 1982), ki si je prizadevala postaviti gospodarstvo na trdnjše temelje, so razmere postajale vedno hujše (omejena je bila poraba bencina, primanjkovalo je kave, pralnega praška, južnega sadja in elektrike). Gospodarska kriza je povzročila tudi politično. Povezave med republikami so slabele, zvezne institucije so razpadale. Tudi novi predsednik zvezne vlade Branko Mikulič (1986) ni razrešil krize. Centralistične težnje, ki so jih zagovarjali predvsem srbski politiki, so se kazale v gospodarstvu (ponovna koncentracija finančne moči v Beogradu), šolstvu in kulturi. V politiko se je začela vmešavati vojska, ki si je leta 1989 s posebnim davkom izborila tudi zunajproračunski način

¹ Malačič, J., Demografija, 5. izdaja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1997, str. 155.

² Mateja Dolinar: Migracije in trg dela v Sloveniji: Teoretična in empirična analiza. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2011, str. 2.

³ Klinar, P: Mednarodne migracije. Maribor: Založba Obzorja, 1967, str. 16-17.

⁴ Tomaž Mikelj: Migracije, zbornik strokovnih prispevkov za mentorje zgodovinskih krožkov, Ljubljana, ZPMS; 2017, str. 1.

financiranja. Policija in vojska sta s silo umirjali Albance na Kosovu, ki so zahtevali lastno republiko, vrstili so se politični procesi proti nasprotnikom in nacionalistom. Razkrajati se je začela tudi Zveza komunistov Jugoslavije. V zveznih organih je prevladal vpliv srbskega vodstva, ki je svojo voljo začelo uveljavljati tudi s t. i. protibirokratsko revolucijo (organiziranje množičnih mitingov, najprej v Srbiji, potem pa tudi v drugih delih Jugoslavije). Leta 1988 se je začela gonja proti Sloveniji, ki se je taki politiki in večanju vpliva vojske v družbi upirala.⁵

Zadnji jugoslovanski predsednik vlade Ante Marković (1989–1991) je skušal - tudi ob pomoči tujine - ohraniti enotno državo. /.../ Njegova prizadevanja niso bila uspešna. Ko se je Slovenija (za njo pa tudi Hrvaška) odločila za samostojnost, je Marković ob tihem privoljenju ZDA dovolil omejeno intervencijo jugoslovanske vojske. Vojska je krenila iz vojašnic z nalogo, naj znova prevzame nadzor nad mejnimi prehodi. Intervencija se je v Sloveniji zgodaj poleti 1991 sprevrgla v vojno, ki se je nadaljevala najprej na Hrvaškem (oblikovanju hrvaške države so se uprli tamkaj živeči Srbi, te pa je podpirala jugoslovanska vojska), leta 1992 pa še v Bosni in Hercegovini (v nadaljevanju BIH). Državo je etnično razdelila na srbski, hrvaški in bošnjaški (muslimanski) del. Vojno so po vrsti brezuspešnih posredovanj mednarodne skupnosti ustavile šele ZDA, ki so novembra 1995 v Daytonu v ZDA prisilile hrvaškega, bosanskega in srbskega predsednika, da so podpisali mirovni sporazum. Formalno je BIH ostala enotna in mednarodno priznana država, v resnici pa je znotraj razdeljena na Republiko srbsko in Bosansko-hrvaško federacijo.⁶ Z daytonskim mirovnim sporazumom se končala tudi vojna na Hrvaškem, ki je trajala od leta 1991 do leta 1995.⁷ Z razpadom Jugoslavije so nastale samostojne države Slovenija, Hrvaška, BIH ter Makedonija. Srbija in Črna gora pa sta nekaj časa še ostali združeni v Zvezni republiki Jugoslaviji (do 2006).⁸

Migracije v Sloveniji po letu 1991

Kmalu po osamosvojitvi, junija 1991, so začeli v Slovenijo prihajati prisilni priseljenci. Jeseni 1991 so najprej prišli Hrvati (približno 30.000), a so se hitro začeli vračati domov. Ob razširitvi vojne na BIH so prišli tudi Bošnjaki. Spomladi 1992 je bilo teh v Sloveniji največ, skupno s Hrvati približno 45.000. Večina pregnanih je izbrala Slovenijo predvsem zato, ker je bila geografsko blizu, zaradi jezikovne sorodnosti ter zato, ker so imeli v Sloveniji sorodnike. Avgusta istega leta pa je Slovenija zaprla meje za prisilne priseljence z utemeljitvijo, da je kvota priseljencev, ki jo lahko sprejmejo, že presežena. V Slovenijo so lahko prišli legalno le, če so imeli garantno pismo Slovenca ali Slovenke, ki je jamčil, da bo priseljenec stanoval v njegovem ali njenem stanovanju (Vrečer, 2007). Ko so se prisilni priseljenci s Hrvaške in iz BIH začeli priseljevati v Slovenijo, so se mnogi namestili pri sorodnikih, saj je bilo razširjeno mnenje, da se bo vojni spopad v nekaj dneh končal in se bodo lahko vrnili domov. Za tiste, ki v Sloveniji niso imeli sorodnikov, je poskrbel Rdeči križ, ki jih je naseljeval v praznih tovarniških halah in nastanitvenih centrih. Ker je kmalu postalo jasno, da bo konflikt trajal dalj časa, so tovarniške hale izpraznili in ustanovili 58 nastanitvenih centrov. Večina teh je bila v samskih domovih za priseljence iz drugih držav ter v izpraznjenih vojašnicah, ki jih je za sabo pustila Jugoslovanska ljudska armada. Značilnost namestitev v nastanitvenih centrih je bila prenatrpanost. Situacija se je izboljšala šele v zadnjih letih, vendar pa je pomanjkanje prostora značilno tudi za tiste nastanitvene centre, ki so ostali še leta 2007. Mnogi so se vrnili po koncu vojne v BIH, če jim je na primer ostala hiša nepoškodovana. Vračali so se zlasti na tista območja, kjer je bila njihova etnična skupnost v večini v njihovem kraju. Po letu 1997 pa so v Sloveniji ostali zlasti tisti iz

⁵ Božo Repe, Agonija in razpad države, Sodobna zgodovina, zgodovina za 4. letnik gimnazij, Ljubljana, Modrijan, 2000, str. 222.

⁶ Božo Repe, 2000, str. 223.

⁷ Hrvaška osamosvojitvena vojna, https://sl.wikipedia.org/wiki/Hrva%C5%A1ka_osamosvojitvena_vojna, 22. 2. 2018.

⁸ Srbija in Črna gora, https://sl.wikipedia.org/wiki/Srbija_in_%C4%8Crna_gora, 22. 2. 2018.

Republike Srbske. Največ je bilo Muslimanov, ki so bili v Republiki Srbski v manjšini in za njih vrnitev ni bila varna. Šele leta 2001 je Visoki komisariat Združenih narodov za begunce označil Republiko Srbsko kot varno državo za vrnitev Muslimanov, čeprav so mnogi Muslimani mnenja, da vrnitev še vedno ni varna (uboji Muslimanov, zastraševanje, skrunjenje džamije). Mnogi prisilni priseljenci v Sloveniji se niso vrnili v domovino tudi zato, ker so bile njihove hiše porušene in se niso imeli kam vrniti. Preplet treh dejavnikov: zloma političnega sistema, ekonomske in strukturalne krize ter etično-nacionalnega konflikta, ki so se izrazili v vojnih spopadih, je temeljno vplival na migracije. Ljudje so bežali pred vojnimi spopadi, iskali so zatočišče in zaposlitev ter bežali so pred revščino. Zahodna Evropa se je zapirala, Slovenija pa je postajala ciljna država za vojne begunce, politične azilante in za ekonomske migrante (Kobolt, 2002).⁹

1.4 HIPOTEZE:

Hipoteze sem zaradi večje preglednosti vpisala v vprašalnik za pogovore.

Hipoteze o izvorni državi in o kraju, od koder so se starši odselili:

Država izselitve: Hrvaška, BiH, Kosovo, Makedonija

Narodnost: Hrvati, Bošnjaki, Srbi, Albanci, Makedonci

Izobrazba: različne, od osnovne šole do končane fakultete

Kraj rojstva učenca: večinoma v Sloveniji

Hipoteze o razmerah v izvorni državi pred izselitvijo starša

1. Bivanje v državi izselitve	Večina je bivala pri starših in se še ni osamosvojila.
2. Služba v državi izselitve	Večina izseljencev je bila doma brez zaposlitve. Pogoji za zaposlitev so bili zelo slabi.
3. Varnostne razmere v državi izselitve	Politični izseljenci so se izselili zaradi bližajoče se vojne, zaradi negotovih varnostnih razmer, zaradi sporov in nestrpnosti med narodi ter ogroženosti njihovih življenj.

Hipoteze o načrtovanju izselitev

1. Razlog izselitve	40 % je političnih izseljencev, 60 % pa se jih je izselilo iz gospodarskih razlogov, ponekod so prisotni še osebni razlogi.
2. Načrtovano obdobje izselitve	Najprej so se izselili začasno, šele kasneje so se odločili za stalno naselitev v Sloveniji.

Hipoteze o poteku izselitev

1. Prevozno sredstvo	Potovali so z običajnimi prevoznimi sredstvi: osebni avtomobil, avtobus ali vlak.
2. Spremstvo	Potovali so s sorodniki, prijatelji in znanci. To je bilo odvisno od razmer v domačem kraju. Če je bil vzrok vojna, sigurno niso odšli sami.
3. Težave ob izselitvi doma in na poti	Verjetno so imeli težave s pridobitvijo vseh potrebnih dovoljenj.

⁹ Sandina Salihović: Odnos Slovencev do pripadnikov nekdanje Jugoslavije, diplomska naloga visokošolskega univerzitetnega študijskega programa prve stopnje. Nova Gorica, Fakulteta za uporabne in družbene študije, 2012, str. 9-10, dostopno na povezavi: http://www.fuds.si/sites/default/files/odnos_slovencev_do_pripadnikov_nekdanje_jugoslavije.pdf, 6. 11. 2017.

Hipoteze o razmerah ob prihodu priseljencev v Slovenijo

1. Leto izselitve	Ekonomski priseljenci so prihajali že pred 1991 in kasneje ves čas. Politični priseljenci pa so prišli v obdobju 1991–1995, v času vojne na Hrvaškem in v BIH.
2. Status ob prihodu	Če so bežali pred vojno, so imeli status begunca. Ekonomski priseljenci so imeli v Sloveniji status začasnega priseljenca.
3. Pridobljena dovoljenja	Najverjetneje so potrebovali garantno pismo nekoga, ki biva v Sloveniji.
4. Prvič dobil delo: kdaj in kraj	Delo je verjetno nekatere tukaj že čakalo, večina priseljencev pa ga je morala še najti.
5. Učenje slovenskega jezika	Pri učenju slovenskega jezika so bili vsi samouki. Pomagali so jim slovenski prijatelji in znanci.
6. Druge težave ob prihodu v Slovenijo	Morda so imeli težave z jezikom, z iskanjem zaposlitve in zaradi osamljenosti.

Hipoteze o ustalitvi priseljencev v Sloveniji - danes

1. Državljanstvo	Starši imajo državljanstvo svoje izvirne države.
2. Stalna zaposlitev	Vsi imajo v Sloveniji stalno zaposlitev.
3. Družina in narodnost partnerja	V Sloveniji so večinoma našli partnerja iste narodnosti, kot so bili sami.
4. Pogostost in način kontaktov z domačimi	Domači kraj obiskujejo pogosto (enkrat na mesec), telefonske kontakte s sorodniki v državi izselitve pa imajo še pogostejše.
5. Pogovorni jezik v vaši družini	Otroci jezik starša priseljenca uporabljajo v njegovi izvorni državi, ko govorijo s sorodniki in morda še s kom.
6. Načrti za vrnitev in razlogi	Ker imajo v Sloveniji dobre pogoje za kvalitetno življenje, povratka v izvorno državo ne načrtujejo.

Hipoteze o prednostih izvirne države in Slovenije

1. Prednosti bivanja v Sloveniji	Prednost bivanja v Sloveniji je boljše življenje zaradi večje razvitosti države.
2. Prednosti bivanja v izvorni državi	Prednost bivanja v izvorni državi je bližina domačih oz. sorodnikov, prijateljev in znancev.

Hipoteze o razmerah učencev, ki so otroci priseljencev

1. Znanje jezikov	Slovensko, hrvaško, bosansko, srbsko, albansko, makedonsko.
2. Državljanstvo	Otroci imajo slovensko državljanstvo oz. odvisno od kraja rojstva.
3. Pomen dveh domovin zate	Ena ji predstavlja dom, nekaj, kar poznajo, druga pa drugi dom, ki ga ob vsakem obisku spoznavajo.
4. Prednosti večjezičnosti	Znanje jezikov je v današnjem svetu zelo pomembno, predvsem zaradi lažjega sporazumevanja v drugih državah.
5. Kulturne razlike: navedi praznovanja in običaje, ki jih v Sloveniji ni	V primeru, da priseljenci niso katoliške vere, praznujejo druge verske praznike.

2 ZGODBE OTROK PRISELJENCEV

Pogovorila sem se s sedmimi učenci OŠ Rodica (dva izmed njih sta brat in sestra), ki imajo enega ali oba starša priseljena v Slovenijo. Poleg tega sem za pogovor prosila tudi štiri delavke na OŠ Rodica, ki so same priseljenke, njihovi otroci pa obiskujejo našo šolo. Da je pogovor stekel sproščeno, sem jim zagotovila, da pri njihovih odgovorih ne bom navajala njihovih imen. Po abecednem redu jih navajam le na koncu raziskovalne naloge. Na osnovi desetih pogovorov sem oblikovala zgodbe otrok priseljencev, ki so napisane po časovnem zaporedju, po katerem so pogovori potekali.

2.1 MOJ OČE JE S HRVAŠKE

Živimo v Srednjih Jaršah. Moj oče se je leta **1994** iz Zagreba preselil v Slovenijo. Tukaj je našel svojo ženo in ustvaril družino, v kateri sem se rodila.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo starša

Preden se je oče odselil s Hrvaške, je živel v hiši svojih staršev. Oče in družina, iz katere izhaja, so srbske narodnosti. V družini so imeli še enega šoloobveznega otroka. Moj oče je končal visoko šolo, bil pa je še brez zaposlitve, ko je bil vpoklican v vojsko. To je bilo v času, ko je na Hrvaškem divjala vojna.

Načrtovanje izselitve

Izselitev je bila njegova lastna odločitev. Zaradi bližine doma, sorodnosti jezika in znancev, ki so že živeli v Sloveniji, se odločil izseliti v Slovenijo. Izselil se je iz političnih razlogov, da se je želel izogniti sodelovanju v vojni. Izkazalo se je, da se je izselil za stalno.

Potek izselitve

V Slovenijo je potoval sam z osebnim avtomobilom na relaciji Zagreb–Kranj. Potreboval je le potni list, težav ob izselitvi pa ni imel.

Prihod priseljenca v Slovenijo

Oče se je izselil leta 1994, ko je bil star 25 let. V Sloveniji je imel status tujca, ki išče zaposlitev. Potreboval je dovoljenje za bivanje. Stanoval je v najetem stanovanju. Službo je dobil po treh mesecih od prihoda v Slovenijo. Za učenje slovenskega jezika je bil samouk, pri tem so mu pomagali tudi prijatelji in znanci. Posebnih težav po prihodu v Slovenijo ni imel.

Ustalitev v Sloveniji - danes

Danes živimo v Srednjih Jaršah v svoji stanovanjski hiši. Oče ima hrvaško državljanstvo in stalno zaposlitev. Moja mama je slovenske narodnosti. V družini sva dva šoloobvezna otroka. Oče s sorodniki na Hrvaškem komunicira po telefonu zelo pogosto (večkrat na teden), obiskuje pa jih povprečno vsak mesec. Pogovorni jezik v moji družini je slovenski. Oče se na Hrvaško ne namerava vrniti, saj ima v Sloveniji službo, lastno hišo, svojo družino in nove prijatelje.

Primerjava izvorne države in Slovenije

V Sloveniji je v primerjavi s Hrvaško lažje dobiti zaposlitev in tudi zaslužek je tukaj boljši. Prednost bivanja na Hrvaškem za očeta pa je predvsem v bližini sorodnikov.

Otroci dveh domovin – učenci OŠ Rodica

Oba otroka sva rojena v Ljubljani in govoriva slovenski in hrvaški jezik. Da sva otroka dveh domovin, se kaže v tem, da imava v obeh dom, družino in sorodnike. Najina dvojezičnost nama omogoča dobro sporazumevanje v Sloveniji in na Hrvaškem. Praznujemo tudi pravoslavni božič in novo leto, praznika, ki jih v Sloveniji ni.

2.2 MOJA STARŠA STA IZ BOSNE IN HERCEGOVINE

Živimo na Viru. Leta 2014 sva se z mamo iz Tuzle priselili v Slovenijo, oče pa je tukaj živel že prej.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo starša

Pred najino odselitvijo v Slovenijo sva z mamo živeli v našem stanovanju, ki smo ga imeli v hiši svojih sorodnikov. Naša družina je bošnjaške narodnosti. Mama je v BIH dokončala osnovno šolo, šolanja pa zaradi vojne ni mogla nadaljevati. Bila je tudi brez zaposlitve. Čeprav sva se z mamo iz BIH izselili po vojni, so se še vedno čutile napetosti med narodi.

Načrtovanje izselitve

Z mamo sva se izselili v Slovenijo predvsem zato, ker je oče že živel in delal v Sloveniji. Mama se je izselila iz gospodarskih razlogov (da bi tukaj našla zaposlitev) ter iz osebnih razlogov (združitve ločene družine) in sicer za stalno.

Potek izselitve

Potovali sva z avtobusom na relaciji Tuzla–Zagreb–Ljubljana. Za prestop meje sva potrebovali le potni list, težav ob izselitvi pa nisva imeli.

Prihod priseljencev v Slovenijo

Mama je bila ob izselitvi v Slovenijo stara 34 let, jaz pa 5 let. V Sloveniji je imela mama status tujca, ki išče zaposlitev. Potrebovali sva dovoljenje za bivanje. Najprej sva dobili dovoljenje za začasno bivanje za dve leti, nato pa za stalno bivanje. Stanovali smo v očetovem najetem stanovanju. Mama je službo dobila po treh letih in pol od prihoda v Slovenijo. Za učenje slovenskega jezika je bila samouk.

Ustalitev v Sloveniji - danes

Danes živimo na Viru v najetem stanovanju. Vsi imamo še vedno državljanstvo BIH. Mama ima zaposlitev za določen čas. Naša družina, ki je nastala že v BIH, se je v Sloveniji spet združila. Starši imajo samo enega otroka, mene, ki obiskujem OŠ Rodica. S sorodniki v BIH mama komunicira po telefonu zelo pogosto (večkrat na teden), obiskujemo pa jih povprečno vsak mesec. Za pogovore uporablja tudi brezplačni spletni program Viber. Pogovorni jezik v moji družini je bosanski. V BIH se starša ne nameravata vrniti, ker imata v Sloveniji službo in družino.

Primerjava izvorne države in Slovenije

V Sloveniji je v primerjavi z BIH lažje dobiti zaposlitev in tudi zaslužek je boljši. V šoli otroci hodimo v šole v naravi, na plavanje itd., česar v BIH ni. Prednost bivanja v BIH pa je predvsem v bližini sorodnikov, tam imamo tudi svoje stanovanje.

Otroci dveh domovin – učenci OŠ Rodica

Rojena sem v Tuzli in govorim slovenski in bosanski jezik. Kot otrok dveh domovin imam v Bosni sorodnike, v Sloveniji pa prijatelje. Moja dvojezičnost mi omogoča dobro sporazumevanje v Sloveniji in v BIH. Praznujemo tudi praznike, ki jih v Sloveniji ni: to je ramazan (post), ramazanski bajram, kurban bajram ter muslimansko novo leto, ki bo julija.

2.3 MOJA STARŠA STA IZ BOSNE IN HERCEGOVINE

Živimo na Rodici, kjer so starši kupili stanovanje. Vsi smo bošnjaške narodnosti. Leta **1992** se je moja mama iz Sanjskega Mosta preselila v Slovenijo.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo starša

Pred odselitvijo je mama živela v hiši svojih staršev. V družini so imeli tri zaposlene otroke. Mama je končala osnovno šolo, ko ji je vojna preprečila nadaljevanje šolanja. Bila je tudi brez zaposlitve. Varnostne razmere v BIH so bile takrat zelo težke, saj je tam divjala vojna,

Načrtovanje izselitve

Mamin oče je že prej delal v Sloveniji. Ko se je začela vojna, so se v Slovenijo preselili še vsi ostali člani njene družine. Zadnji sta v Slovenijo potovali moja mama in babica. Selitev je bila iz političnih razlogov, saj je v BIH potekalo etnično čiščenje, divjala je vojna. Ko je odhajala, je bila prepričana, da odhaja le za krajši čas. Po vojni pa se je samo babica vrnila v Bosno, vsi ostali člani mamine družine pa so ostali v Sloveniji.

Potek izselitve

Mama in babica sta v Slovenijo potovali na relaciji Sanjski Most–Travnik–Posušje–Zagreb–Ljubljana. To ni bila običajna pot, ampak vojna pot, saj so bile določene ceste v tistem času neprevozne. Doma takrat niso imeli ne telefona in ne elektrike, vsepovsod je odmevalo streljanje, bombardiranje in miniranje. Za prehod meje sta potrebovali le potni list.

Prihod priseljenca v Slovenijo

Mama se je v Slovenijo izselila leta 1992, ko je bila stara 20 let. V Sloveniji je imela status begunca. Potrebovala je begunski karton, poleg tega pa je podpisala izjavo, da od države ne bo zahtevala nobene socialne pomoči. Stanovala je pri sorodnikih v Radohovi vasi. Zaposlitev v Sloveniji je našla tri leta po priselitvi. Slovenski jezik se je naučila sama.

Ustalitev v Sloveniji - danes

Mama si je našla stalno zaposlitev in si ustvarila družino s partnerjem, ki je prav tako bošnjaške narodnosti. Vsi v družini imamo danes slovensko državljanstvo. V družini sva dva šoloobvezna otroka in eden že zaposlen. Mama s sorodniki v Bosni komunicira po telefonu enkrat tedensko, uporablja tudi brezplačne klice preko spletnega programa Viber. Sorodnike v BIH obiskujemo povprečno enkrat na mesec. Pogovorni jezik v moji družini je slovenski. Starša se zaenkrat ne nameravata vrniti v BIH, vendar se bo to mogoče spremenilo, ko bosta starejša. Razmišljata o tem, da bi tam kupila hišo.

Primerjava izvorne države in Slovenije

V Sloveniji je v primerjavi z BIH lažje dobiti zaposlitev, lažji je tudi način življenja in bližina šolanja, Prednost bivanja v BIH pa je predvsem v bližini sorodnikov.

Otroci dveh domovin – učenci OŠ Rodica

Otroci smo rojeni v Ljubljani in govorimo slovenski in bosanski jezik. Kot otroci dveh domovin imamo dom, družino in sorodnike v dveh državah. Naša dvojezičnost nam omogoča dobro sporazumevanje v Sloveniji in v Bosni. Praznujemo tudi praznike, ki jih v Sloveniji ni, to sta ramazanski in kurban bajram.

2.4 MOJ OČE JE IZ BOSNE IN HERCEGOVINE

Živimo na Količevem. Moj oče se je leta **1987**, ko je bil star 6 let, iz BIH preselil v Slovenijo.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo starša

Pred odselitvijo je oče živel s starši v stanovanjski hiši, ki so jo imeli v Gornji Radnji. Poleg njega so imeli v družini še enega šoloobveznega otroka. V državi so se stopnjevale napetosti med narodi in bližala se je vojna.

Načrtovanje izselitve

Ideja za izselitev je prišla s strani sorodnikov, saj so v Sloveniji že imeli več znancev in sorodnikov. Poleg tega je odločala tudi sorodnost jezika in bližina. Čeprav se je njegova družina izselila v Slovenijo, da bi se izognila vojni, so že takrat vedeli, da odhajajo za stalno.

Potek izselitve

V Slovenijo so potovali z vlakom na relaciji Gornja Radnja–Zagreb–Ljubljana. Težav niso imeli. Edini dokument, ki so ga potrebovali, je bil potni list.

Prihod priseljencev v Slovenijo

Ob prihodu v državo so imeli status tujcev. Bivali so v najetem stanovanju. Moj oče je delo dobil po končanem šolanju, v okviru katerega se je naučil tudi slovenskega jezika. Po priselitvi so imeli manjše težave zaradi nepoznavanja jezika in verskih razlik.

Ustalitev v Sloveniji - danes

Oče ima danes slovensko državljanstvo in stalno zaposlitev. Našel si je ženo (mojo mamo) slovenske narodnosti in z njo osnoval družino. V družini smo trije otroci, dva sva šoloobvezna in eden predšolski. Oče s sorodniki v BIH po telefonu komunicira zelo pogosto (večkrat na teden), obiskujemo pa jih prav tako zelo pogosto. Ker si je oče v Sloveniji ustvaril družino, se ne namerava vrniti v BIH.

Primerjava izvorne države in Slovenije

Slovenija ima kar precej prednosti v primerjavi z BIH: tukaj je večja socialna varnost, hitreje lahko najdeš zaposlitev, večja je finančna varnost, boljše so možnosti izobraževanja in s tem več priložnosti za razvoj otrok. V BIH je prednost to, da tam bivajo očetovi sorodniki. Bivanje v njegovi rojstni vasi je tudi odličen kraj za počitek in »polnjenje baterij«.

Otroci dveh domovin - učenci OŠ Rodica

Rodila sem se v Ljubljani in imam slovensko državljanstvo. Tekoče govorim oba jezika, slovensko in srbsko. Glede na to, da sem otrok dveh domovin, v obeh opazim razlike v načinu življenja. Prednost moje dvojezičnosti je, da se lahko dobro sporazumem tudi v drugih državah. Praznujemo pravoslavni božič in pravoslavno novo leto. Ob božiču imamo posebne običaje, npr. da v slami iščemo bombone.

2.5 MOJA STARŠA STA IZ BOSNE IN HERCEGOVINE

Živimo v Domžalah. V Slovenijo se je iz BIH (predel Republike srbske) najprej preselil moj oče, leta **2012** pa še midva z mamo.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo starša

V BIH smo živeli v hiši maminih staršev, v kraju Ugljevik. Kljub temu, da je mama dokončala srednjo šolo, v BIH ni uspela dobiti zaposlitve. V državi so se varnostne razmere do leta 2012 dokaj dobro uredile.

Načrtovanje izselitve

Izselili smo se zato, da se je naša družina združila. Mama se je izselila tudi iz gospodarskih razlogov, saj si je želela najti zaposlitev. Preselili smo se za stalno.

Potek izselitve

V Slovenijo smo potovali vsi skupaj, cela družina, z osebnim avtomobilom na relaciji Bijeljina–Slavonski Brod–Zagreb–Ljubljana. Potrebovali smo samo potni list, težav na poti pa nismo imeli.

Prihod priseljencev v Slovenijo

Ko smo leta 2012 prispeli v Slovenijo, smo imeli status tujca. Ker je oče že prej živel v Sloveniji, smo preko njega najprej dobili začasno dovoljenje za bivanje, po enem letu pa dovoljenje za stalno bivanje. Živelimo v najetem stanovanju. Mama je zaposlitev dobila šele po treh letih od prihoda v Slovenijo, deloma tudi zato, ker sem bil jaz še majhen. Slovenskega jezika se je naučila na jezikovem tečaju.

Ustalitev v Sloveniji – danes

Mama ima bošnjaško državljanstvo, v Sloveniji pa stalno zaposlitev. V družini smo trije šoloobvezni otroci. Z domačimi v BIH se mama pogosto sliši po telefonu in sicer nekajkrat na teden, obiskujemo pa jih približno enkrat na četrto leto. Pogovorni jezik v naši družini je slovenski. Starša se nazaj v BIH zaradi družine in zaposlitve v Sloveniji ne nameravata vrniti.

Primerjava izvorne države in Slovenije

V Sloveniji je prednost ta, da je lažje dobiti službo. Čeprav ni prav velike razlike, pa je šolanje v Sloveniji vseeno malo boljše kot v BIH. V BIH je za nas prednost v tem, da so tam naši sorodniki, prijatelji, sošolci itd.

Otroci dveh domovin – učenci OŠ Rodica

Rojen sem bil v Bijeljini v BIH in imam državljanstvo BIH. Govorim slovenski in srbski jezik. Sem otrok dveh domovin, kar je prednost zato, ker poznam način življenja v obeh državah. Moja dvojezičnost mi omogoča dobro sporazumevanje v slovenskem in srbskem jeziku. Praznujemo tudi praznike, ki jih v Sloveniji ni: to sta predvsem pravoslavni božič in novo leto, velika noč pa je podobna kot v Sloveniji.

2.6 MOJ OČE JE S KOSOVA

Živimo na Viru, kjer smo kupili stanovanjsko hišo. Leta **2005** se je moj oče, ki je doma iz kraja Skenderaj (južno od Kosovske Mitrovice) na Kosovem, priselil v Slovenijo.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo starša

Pred odselitvijo s Kosova je živel v hiši svojih staršev. V družini sta bila poleg očeta še dva otroka, ki pa sta bila že poročena in na svojem. Oče je končal srednjo šolo in bil zaposlen doma, v družinskem podjetju. To je bil čas napetosti med narodi na Kosovem in čas negotove politike. Ko je bil moj oče star 14 let, je bil udeležen tudi v vojni na Kosovem.

Načrtovanje izselitve

Oče je idejo za izselitev dobil zato, ker je spoznal dekle iz Slovenije. To je bila moja mama. Vabil jo je, naj se preseli na Kosovo. Ker pa je mama to zavrnila, se je oče preselil v Slovenijo. Izsledil se je torej iz osebnih razlogov. Takoj je načrtoval izselitev za stalno.

Potek izselitve

S Kosova v Ljubljano je potoval z letalom na relaciji Priština–Brnik. Potoval je sam, pri sebi pa je od dokumentov potreboval le potni list. Doma in na poti ni imel nobenih težav.

Prihod priseljencev v Slovenijo

V Slovenijo se je priselil leta 2005, ko je bil star 20 let. Dobil je status sezonskega delavca. Potreboval je delovno dovoljenje in dovoljenje za prebivanje, kasneje pa je dobil tudi slovensko državljanstvo. Stanoval je pri sorodniku v podnajemniškem stanovanju v Domžalah. Službo je dobil takoj. Za učenje slovenskega jezika je obiskoval jezikovni tečaj, pomagali pa so mu tudi prijatelji in znanci. Drugih težav po prihodu v Slovenijo ni imel.

Ustalitev v Sloveniji – danes

Oče se je v Sloveniji poročil z mojo mamo, ki je slovenske narodnosti. Moja starša imata samo enega otroka, mene. Danes imamo vsi v družini slovensko državljanstvo. Oče ima stalno zaposlitev. S sorodniki na Kosovem komunicira po telefonu zelo pogosto (večkrat na teden), obiskujemo pa jih enkrat na četrt ali pol leta. Pogovorni jezik v moji družini je slovenski. Nazaj na Kosovo se oče ne namerava vrniti, ker ima tukaj službo in svojo družino.

Primerjava izvorne države in Slovenije

V Sloveniji je v primerjavi s Kosovom lažje dobiti zaposlitev, razmere so tukaj boljše urejene. Prednost bivanja na Kosovem je predvsem v bližini sorodnikov.

Otroci dveh domovin – učenci OŠ Rodica

Rojen sem bil v Ljubljani in govorim slovenski in albanski jezik. Sem otrok dveh domovin, saj je na Kosovem rojstni kraj mojega očeta, tam živijo moji stari starši in drugi sorodniki. Moja dvojezičnost mi omogoča dobro sporazumevanje v slovenskem in albanskem jeziku. Zaradi tega se lažje sporazumevam s sorodniki v času našega obiska na Kosovem. Mogoče bom lahko v Sloveniji v prihodnosti uporabljal albanski jezik tudi kot prevajalec. Praznujemo tudi praznike, ki jih v Sloveniji ni: to sta dva verska praznika – bajrama.

2.7 MOJ OČE JE IZ MAKEDONIJE

Živimo v Zgornjih Jaršah v lastniškem stanovanju. Leta **2003** se je moj oče, ki je doma iz kraja Kosturino blizu Strumice v Makedoniji, priselil v Slovenijo.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo starša

Pred odselitvijo je živel v Kosturinu v lastnem stanovanju. Končal je osnovno šolo in imel je dobro plačano službo. Zaposlen je bil doma, v družinskem podjetju.

Načrtovanje izselitve

Idejo o izselitvi je dobil zaradi službe, saj je bil poklicni voznik in je prevažal tovore po tem delu Evrope. Izselil se je iz gospodarskih razlogov, saj je Slovenijo izbral zaradi službe. Takoj je načrtoval izselitev za stalno.

Potek izselitve

Iz Makedonije je v Ljubljano potoval z avtobusom. Potoval je sam, pri sebi pa je imel potni list. Doma in na poti ni imel nobenih težav.

Prihod priseljenca v Slovenijo

V Slovenijo se je priselil pred 15-imi leti, okrog leta 2003. Najprej je imel status tujca in sicer kot napoteni delavec. Pridobil je dovoljenje za prebivanje, kasneje pa tudi slovensko državljanstvo. Službo je dobil po nekaj dneh od prihoda v Slovenijo. Stanoval je stanovanju, ki ga je kupil v Domžalah. Pri učenju slovenskega jezika so mu pomagali prijatelji in znanci. Drugih težav po prihodu v Slovenijo ni imel.

Ustalitev v Sloveniji – danes

V Sloveniji se je oče poročil z mojo mamo, ki je slovenske narodnosti. Moja starša imata samo enega otroka, mene. Oče ima danes stalno zaposlitev. Vsi v družini imamo slovensko državljanstvo. Oče s sorodniki v Makedoniji komunicira po telefonu povprečno enkrat na teden, obiskujemo pa jih enkrat na leto. Pogovorni jezik v moji družini je slovenski. V Makedonijo se oče ne namerava vrniti, saj ima tukaj službo, družino, nove prijatelje in lastno stanovanje.

Primerjava izvorne države in Slovenije

Prednost življenja v Sloveniji za nas je ta, da ima oče tukaj redno službo, v Makedoniji pa, da tam živijo njegovi sorodniki.

Otroci dveh domovin – učenci OŠ Rodica

Rojena sem bila v Ljubljani in govorim slovenski in makedonski jezik. Ker sem otrok dveh domovin, imam v obeh veliko prijateljev in širšo družino. Moja prednost je, da znam več jezikov. V Makedoniji imajo drugačne običaje, kot tukaj, v Sloveniji. Otroci en dan pred božičem hodijo po hišah in »rečejo« za kolač, na cvetno nedeljo pa deklice hodijo po hišah ter plešejo in pojejo. Za veliko noč otroci po hišah razkazujejo in zbirajo pobarvana jajca.

2.8 NAJINA STARŠA STA IZ MAKEDONIJE

Živimo v Domžalah. Oče je že dalj časa v Sloveniji, midva in najina mama pa smo se priselili leta 2010 iz Kičeva v Makedoniji. Vsi smo makedonske narodnosti.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo

Pred odselitvijo smo živeli v hiši staršev. Mama je v Makedoniji dokončala osnovno šolo in imela slabo plačano službo. Varnostne razmere v Makedoniji niso bile najboljše, saj so bile prisotne napetosti med narodi.

Načrtovanje izselitve

Oče je bil prej že pet let v Sloveniji, zato se je še preostali del naše družine preselil v Slovenijo. Naša selitev je bila tako iz osebnih razlogov (združitve družine) in iz gospodarskih razlogov (zaradi boljše zaposlitve za mamo). Izselsli smo se za stalno.

Potek izselitve

V Slovenijo smo potovali z osebnim avtomobilom iz Kičeva preko Beograda in Zagreba v Ljubljano. Za prehod meje smo potrebovali le potni list.

Prihod priseljencev v Slovenijo

Ko smo se priselili v Slovenijo leta 2010, je bila mama stara 24 let. V Sloveniji je imela status tujca, ki išče zaposlitev. Potrebovali smo dovoljenje za bivanje. V Domžalah smo najeli hišo za prebivanje. Mama je po štirih letih po priselitvi dobila službo. Za učenje slovenskega jezika je bila samouk, malo sva jo učila tudi midva, ki sva se slovenskega jezika naučila v šoli.

Ustalitev v Sloveniji – danes

Vsi v družini imamo danes slovensko in makedonsko državljanstvo. Mama ima stalno zaposlitev. V družini sva dva šoloobvezna otroka. S sorodniki v Makedoniji komuniciramo po telefonu večkrat tedensko. Obiskujemo jih povprečno enkrat na pol leta. Pogovorni jezik v najini družini je makedonski. Starša se ne nameravata vrniti v Makedonijo, ker imata tukaj redno službo, midva pa šolo.

Primerjava izvorne države in Slovenije

V Sloveniji so v primerjavi z Makedonijo višje plače, prednosti so pri šolanju, lažje je tudi dobiti delo. Prednost bivanja v Makedoniji za nas pa je predvsem v bližini sorodnikov, življenje je tam tudi cenejše.

Otroci dveh domovin – učenci OŠ Rodica

Oba sva rojena v Kičevu v Makedoniji in govoriva slovenski in makedonski jezik. Kot otroka dveh domovin lahko v obeh živiva dalj časa, rada imava tudi potovanja. Najina dvojezičnost nama omogoča dobro sporazumevanje v Sloveniji in v Makedoniji, lahko bi postala tudi prevajalca. Praznujemo tudi praznike, ki jih v Sloveniji ni, to sta ramazanski in kurban bajram, hidžretsko novo leto in rojstvo Mohameda. Takrat se vsi zberemo.

2.9 MOJA STARŠA STA IZ BOSNE IN HERCEGOVINE

Živimo v Domžalah. Leta **2005** smo se priselili v Slovenijo iz Sanjskega Mosta (BIH). Vsi smo bošnjaške narodnosti.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo

Pred odselitvijo smo živeli v hiši staršev. En starš je končal osnovno, drugi pa srednjo šolo, imela sta tudi slabo plačano službo. Varnostne razmere v BIH so bile slabe, saj so bile še prisotne napetosti med narodi.

Načrtovanje izselitve

Selitev je bila ideja staršev. Slovenijo sta izbrala zaradi bližine. Selitev je bila iz gospodarskih razlogov (zaradi boljše zaposlitve). Izselsli smo se za stalno.

Potek izselitve

V Slovenijo je naša družina potovala z osebnim avtomobilom iz Sanjskega Mosta v Ljubljano, kar je trajalo štiri ure. Za prehod meje smo potrebovali le potni list.

Prihod priseljenca v Slovenijo

V Sloveniji smo imeli status tujca. Potrebovali smo dovoljenje za bivanje, ki smo ga dobili na občini. Za bivanje sta starša kupila stanovanje v Grosuplju. Prvič sta starša dobila delo po nekaj dneh. Za učenje slovenskega jezika sta obiskovala jezikovni tečaj, posebnih težav pa nista imela.

Ustalitev v Sloveniji - danes

V družini smo trije otroci, dva šoloobvezna in eden predšolski. Vsi imamo danes slovensko državljanstvo. Starša imata stalno zaposlitev. S sorodniki v BIH starša komunicirata po telefonu enkrat mesečno, obiskujemo pa jih povprečno enkrat na četrto leto. Pogovorni jezik v najini družini je kombiniran slovensko-bosanski. Starša se ne nameravata vrniti v BIH zaradi službe oziroma zaslužka in družine.

Primerjava izvirne države in Slovenije

V Sloveniji so v primerjavi z BIH boljši pogoji za izobraževanje, več je izbire pri srednjih šolah in fakultetah. Prednost bivanja v BIH pa je bližina naših sorodnikov.

Otroci dveh domovin – učenci OŠ Rodica

Oba sva rojena v Sanjskem Mostu v BIH in govoriva slovenski in bosanski jezik. Kot otroka dveh domovin pozna različne kulture in običaje. Najina dvojezičnost nama omogoča več možnosti za zaposlitev v tujini. Praznujemo tudi praznike, ki jih v Sloveniji ni, to sta ramazanski in kurban bajram.

2.10 MOJA STARŠA STA IZ BOSNE IN HERCEGOVINE

Živimo na Viru. Moja mama se je leta **2000** priselila v Slovenijo iz BIH, še pred njo pa se je v Slovenijo priselil moj oče.

Razmere v izvorni državi pred odselitvijo starša

Mama je v BIH živela v hiši njenih staršev, v kraju Velika Kladuša. Tam je dokončala osnovno šolo, zaposlitve pa ni uspela dobiti. Poročila se je z mojim očetom, s katerim sta v BIH imela mojo starejšo sestro. V BIH so bile zaradi zadnje vojne varnostne razmere še dokaj slabe, čutile so napetosti med narodi in bila je negotova politika.

Načrtovanje izselitve

Mama se je skupaj z mojo sestro izselila v Slovenijo zato, ker je tukaj živel njen mož, moj oče. Izselila se je tako iz osebnih razlogov (združitve družine) in iz gospodarskih razlogov, saj si je želela najti zaposlitev. Preselila se je za stalno.

Potek izselitve

V Slovenijo je z osebnim avtomobilom na relaciji Velika Kladuša–Zagreb–Ljubljana potovala vsa družina, moja starša in sestra. Potrebovali so le potni list, težav na poti pa nismo imeli.

Prihod priseljencev v Slovenijo

Mama je v Sloveniji imela status tujca. Ker je oče že prej živel tukaj, je preko njega dobila dovoljenje za bivanje. Živel so v najetem stanovanju. Kmalu po prihodu v Slovenijo sem se v družini rodil še jaz (roj. 2003). Mama je zaposlitev dobila po devetih letih od prihoda v Slovenijo. Slovenskega jezika se je naučila sama kot samouk. Težav po prihodu v Slovenijo ni imela.

Ustalitev v Sloveniji – danes

V naši družini sem danes samo jaz šoloobvezni otrok, sestra je že zaposlena. Vsi imamo slovensko državljanstvo. Mama ima stalno zaposlitev. Z domačimi v BIH se mama sliši po telefonu povprečno enkrat tedensko, obiskujemo pa jih približno enkrat na četrto leto. Pogovorni jezik v naši družini je bosanski. V BIH se zaradi družine in zaposlitve v Sloveniji ne nameravamo več vrniti.

Primerjava izvirne države in Slovenije

V Sloveniji je prednost ta, da se lahko hitreje dobi zaposlitev in da so boljše možnosti za šolanje. V BIH je za nas prednost v tem, da so tam naši sorodniki.

Otroci dveh domovin – učenci OŠ Rodica

Rojen sem bil v Ljubljani in imam slovensko državljanstvo. Govorim slovenski in bosanski jezik. Da sem otrok dveh domovin, je zame prednost zato, ker z družino obiskujemo obe domovini, v obeh se lahko dobro sporazumevam. Praznujemo slovenske in bošnjaške praznike, ki jih v Sloveniji ni; to sta predvsem oba bajrama.

3 SKLEPNE UGOTOVITVE

Da bi imela čim boljši pregled nad pridobljenimi podatki, sem odgovore mojih sogovornikov strnila v preglednice.

OD KOD SO SE ODSSELILI STARŠI NAŠIH UČENCEV

Preglednica 1: Kraj, država in leto odselitve ter narodnost priseljencev

Št.	Država odselitve, kraj	narodnost	leto izselitve
1	Hrvaška, Zagreb	srbska	1994/vojna
2	BIH, Tuzla	bošnjaška	2014
3	BIH, Sanjski Most	bošnjaška	1992/vojna
4	BIH, Gornja Radnja	srbska	1987
5	BIH, Ugljevik	srbska	2012
6	Kosovo, Skenderaj	albanska	2005
7	Makedonija, Kostrina blizu Strumice	makedonska	2003
8	Makedonija, Kičevo	makedonska	2010
9	BIH, Sanjski Most	bošnjaška	2005
10	BIH, Velika Kladuša	bošnjaška	2000

Od desetih priseljencev, ki so vključeni v raziskavo, jih je bila večina iz BIH (6), dva iz Makedonije, po eden pa s Kosova in Hrvaške. Od priseljencev iz BIH, so bili štirje bošnjaške narodnosti, dva pa srbske (iz Republike Srbske v BIH).¹⁰

Glede na leto izselitve ugotavljam, da se je eden priselil v Slovenijo še v času SFRJ, dva v času vojnih spopadov in osamosvajanja nekdanjih jugoslovanskih republik, vsi ostali pa po vojni, v času, ko so bile nove države že vzpostavljene. Trije so se priselili v zadnjih osmih letih.

RAZMERE V IZVORNI DRŽAVI PRED OSELETVIJO STARŠA

Pet priseljencev se je izselilo iz svoje države, ko so bili še samski, drugi pa potem, ko so bili že poročeni in so že imeli otroke. Za poročene je bilo značilno, da se je v Slovenijo najprej priselil oče, nato pa so se mu je pridružila mati z otroki.

Preglednica 2: Razmere v izvorni državi pred odselitvijo (1)

Št.	spol izseljenca	stan	stanovanje	končana šola	zaposlitev
1	moški	samski	v hiši staršev	visoka šola	brez
2	ženski	poročen	lastno stan. v hiši sorodnikov	osnovna šola	brez
3	ženski	samska	v hiši staršev	osnovna šola	brez
4	moški	samski	v hiši staršev	v času OŠ	(še otrok)
5	ženski	poročena	v hiši staršev	srednja šola	brez
6	moški	samski	v hiši staršev	srednja šola	zaposlen
7	moški	samski	lastno stanov.	osnovna šola	zaposlen
8	ženski	poročena	v hiši staršev	osnovna šola	zaposlena
9	moški, ženski	poročena	v hiši staršev	srednja šola	zaposlena
10	ženski	poročena	v hiši staršev	osnovna šola	brez

Med priseljenci je eden dokončal visoko šolo, trije srednjo šolo, večina pa osnovno šolo. Eden se je priselil v Slovenijo še v času osnovnega šolanja. Šest priseljencev je bilo v rojstni domovini nezaposlenih, ostali pa so imeli zaposlitev že tam.

Preglednica 3: Razmere v izvorni državi pred odselitvijo (2)

Št.	država	narodnost	narod. partnerja	leto izs.	varnostne razmere
1	Hrvaška	srbska	slovenska	1994	bližina vojne
2	BIH	bošnjaška	bošnjaška	2014	povojni čas
3	BIH	bošnjaška	bošnjaška	1992	vojni čas
4	BIH	srbska	slovenska	1987	pred vojno
5	BIH	srbska	srbska	2012	dokaj urejene
6	Kosovo	albanska	slovenska	2005	napetosti med narodi
7	Makedonija	makedonska	slovenska	2003	negotova politika
8	Makedonija	makedonska	makedonska	2010	napetosti med narodi
9	BIH	bošnjaška	bošnjaška	2005	napetosti med narodi
10	BIH	bošnjaška	bošnjaška	2000	napetosti med narodi

Večina priseljencev se je iz svojih držav izselila v nemirnem času, eden nekaj let pred vojno v BIH (1987), dva pa v času vojne (iz BIH leta 1992 in s Hrvaške leta 1994). Ostali so se izselili po vojni vihri (leta 2000 in kasneje), vendar je bilo povsod še čutiti napetosti med različnimi narodi v državi (v BIH med Srbi, Bošnjaki in Hrvati, na Kosovem med Srbi in Albanci ter v Makedoniji med Makedonci in Albanci).

¹⁰ BIH je etnično razdeljena med tri skupine: najštevilnejša med njimi so Bošnjaki oziroma muslimansko prebivalstvo, sledijo bosanski Srbi in Hrvati. Nacionalno-politične napetosti med skupinami in državljanska vojna ob razpadu Jugoslavije so oblikovale decentralizirano in mednarodno nadzorovano državo dveh entitet: Federacije BIH ter Republike srbske. Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Bosna_in_Hercegovina, 1. 2. 2018.

Vsi priseljenci, ki so v Slovenijo prišli samski, so se tukaj poročili. Vsi moški so se poročili s Slovenkami, priseljenka iz BIH pa z možem iste narodnosti.

NAČRTOVANJE IZSELITVE

Vsi so se v Slovenijo priselili za stalno. Samo ena priseljenka danes razmišlja o možnosti, da bi se na stara leta vrnila v svojo izvirno državo.

Preglednica 4: Načrtovanje, razlogi in leto izselitve

Št.	država	leto izs.	ideja	razlogi
1	Hrvaška	1994	lastna	politični – izogib vojni
2	BIH	2014	oče že v Slo	gospodarski – zaposlitev, osebni – združitev družine
3	BIH	1992	oče že v Slo	politični – etnično čiščenje, vojna (cela družina v slo.)
4	BIH	1987	sorodniki	politični – izogib vojni
5	BIH	2012	oče že v Slo.	gospodarski – zaposlitev, osebni – združitev družine
6	Kosovo	2005	sorodniki	osebni – dekle iz Slovenije
7	Makedonija	2003	služba	gospodarski – zaposlitev
8	Makedonija	2010	oče že v Slo.	gospodarski – zaposlitev, osebni – združitev družine
9	BIH	2005	lastna	gospodarski – zaposlitev
10	BIH	2000	oče že v Slo.	gospodarski – zaposlitev, osebni – združitev družine

Slovenijo so izbrali večinoma zaradi sorodnosti jezika in bližine doma, pa tudi zaradi sorodnikov, ki so že bivali tukaj. Razlogi za izselitev so bili naslednji:

- **politični:** da bi se izognili vojni, etničnega čiščenja in vojnih spopadov,
- **gospodarski:** zaradi brezposelnosti ali slabo plačane zaposlitve v svoji državi,
- **osebni:** večinoma zaradi združitve družine, v enem primeru pa zato, ker je oče spoznal svojo bodočo ženo, ki je bila iz Slovenije.

POTEK IZSELITVE

Preglednica 5: Potek izselitve (prevozno sredstvo, relacija in spremstvo)

Št.	država	leto izs.	prevozno sredstvo	relacija	spremstvo
1	Hrvaška	1994	osebni avtomobil	Zagreb–Kranj	sam
2	BIH	2014	avtobus	Tuzla–Zagreb–Ljubljana	z družino
3	BIH	1992	avtobus	Sanjski Most–Travnik–Posušje–Zagreb–Ljubljana	z družino
4	BIH	1987	vlak	Gornja Radnja–Zagreb–Ljubljana	§ sorodniki
5	BIH	2012	osebni avtomobil	Bijeljina–Slavonski Brod–Zagreb–Ljubljana.	z družino
6	Kosovo	2005	letalo	Priština–Brnik	sam
7	Makedonija	2003	avtobus	Strumica–Beograd–Zagreb–Ljubljana	sam
8	Makedonija	2010	osebni avtomobil	Kičevo–Beograd–Zagreb–Ljubljana	z družino
9	BIH	2005	osebni avtomobil	Sanjski Most–Ljubljana	z družino
10	BiH	2000	osebni avtomobil	Velika Kladuša–Zagreb–Ljubljana	z družino

Polovica priseljencev se je v Slovenijo pripeljala z javnim prevozom, polovica pa z osebnim avtomobilom. Z letalom je prišel samo priseljenec iz Prištine. Ostali, ki so uporabili javni prevoz, so potovali z vlakom ali avtobusom. Vsi so potovali po običajnih relacijah, razen izseljenka iz BIH leta 1992, ki je morala zaradi vojne potovati po drugih poteh, saj so bile

običajne blokirane in neprevozne. Večina je potovala z družino ali sorodniki, samo trije so potovali sami. Za prehod meje so vsi potrebovali le potni list.

PRIHOD PRISELJENCA V SLOVENIJO

Preglednica 6: Status, dovoljenja in razmere v Sloveniji

Št.	država	leto izs.	status	dovoljenja	stanovanje	zaposlitev	učenje sl. j.
1	Hrvaška	1994	tujec*	dovoljenje za bivanje	najemno stanovanje	po 3 mesecih	samouk
2	BIH	2014	tujec*	dovoljenje za bivanje	najemno stanovanje	po 3 letih in pol	samouk
3	BIH	1992	begunec	begunski karton	pri sorodnikih	po 3 letih	samouk
4	BIH	1987	tujec	dovoljenje za bivanje	najemno stanovanje	po šolanju	v šoli
5	BIH	2012	tujec	dovoljenje za bivanje	najemno stanovanje	po 3 letih	jezikovni tečaj
6	Kosovo	2005	sezonski delavec	dovoljenje za bivanje	najemno stanovanje	takoj	jezikovni tečaj
7	Makedonija	2003	napoteni delavec	dovoljenje za bivanje	kupljeno stanovanje	po nekaj dneh	prijatelji in znanci
8	Makedonija	2010	tujec*	dovoljenje za bivanje	najemno stanovanje	po 4 letih	samouk
9	BIH	2005	tujec	dovoljenje za bivanje	kupljeno stanovanje	po nekaj dneh	jezikovni tečaj
10	BIH	2000	tujec	dovoljenje za bivanje	najemno stanovanje	po 9 letih	samouk

*tujec, ki išče zaposlitev.

Večina priseljencev je imela na začetku status tujca. Nekateri so povedali, da so imeli status tujca, ki išče zaposlitev. En priseljenec je imel status sezonskega delavca, eden pa status napotnega delavca. Priseljenska, ki je iz BIH potovala v času vojne, je imela status begunke. Vsi so potrebovali dovoljenje za bivanje, begunka iz BIH leta 1992 pa je pridobila begunski karton.

Večina priseljencev si je v Sloveniji poiskala najemniško stanovanje, begunka je stanovala pri sorodnikih, dva priseljenska pa sta si v Sloveniji stanovanje kupila. Štirje priseljenci so v Sloveniji zelo hitro našli zaposlitev (v nekaj dneh ali mesecih). Dalj časa je trajalo, da so našle zaposlitev tiste priseljenke, ki so imele majhne otroke. Verjetno se tudi same niso želele takoj zaposliti. Trije priseljenci so za boljše obvladovanje slovenskega jezika obiskovali jezikovni tečaj, eden pa se je jezika naučil v šoli, saj je bil ob priselitvi še otrok. Ostali so bili pri učenju slovenskega jezika samouki, naučili pa so se ga tudi od slovenskih prijateljev in znancev.

USTALITEV V SLOVENIJI – DANES

Preglednica 7: Ustalitev v Sloveniji in stiki s sorodniki v izvorni državi

Št.	država	leto izs.	Državljan.	zaposlite v	telefonski kontakti	obiski domovine	pogovorni jezik
1	Hrv.	1994	hrvaško	stalna	večkrat na teden	vsak mesec	slovenski
2	BIH	2014	BIH	dol. čas	večkrat na teden	vsak mesec	bosanski
3	BIH	1992	slovensko	stalno	enkrat tedensko	vsak mesec	slovenski
4	BIH	1987	slovensko	stalno	večkrat na teden	vsak mesec	slov.-srbski
5	BIH	2012	BIH	stalno	večkrat na teden	na četrto leta	slovenski
6	Kosovo	2005	slovensko	stalno	večkrat na teden	na pol leta	slovenski
7	Maked.	2003	slovensko	stalno	enkrat na teden	enkrat na leto	slovenski

8	Maked.	2010	slov.- maked.	stalno	večkrat na teden	na pol leta	makedonski
9	BIH	2005	slovensko	stalno	enkrat na mesec	na četrt leta	slov.-bosanski
10	BIH	2000	slovensko	stalno	enkrat na teden	na četrt leta	bosanski

Večina priseljencev, ki so se priselili v Slovenijo pred letom 2010, ima slovensko državljanstvo, izjema je le priseljenec s Hrvaške iz leta 1994. Trije priseljenci, ki so se v Slovenijo priselili v zadnjem času, po letu 2010, imajo državljanstvo BIH ali Makedonije. Vsi priseljenci imajo danes stalno zaposlitev, razen ene priseljenke iz leta 2014, ki je zaposlena za določen čas.

Priseljenci imajo zelo pogoste stike s sorodniki v svoji izvorni državi. Telefonirajo jim zelo pogosto in sicer večkrat na teden (6), enkrat na teden (3), samo en priseljenec iz leta 2005 telefonira v BIH enkrat na mesec. Za pogovore uporabljajo tudi brezplačni spletni program Viber. Pogosto tudi obiskujejo domači kraj in sicer štirje vsak mesec, trije na četrt leta, trije pa redkeje (na pol leta oz. enkrat na leto). Dejavnik, ki vpliva na pogostost obiskov, je predvsem oddaljenost domačega kraja (bolj oddaljeno Kosovo in Makedonijo obiskujejo redkeje).

V obravnavanih družinah prevladuje slovenski pogovorni jezik. Izjeme so tri družine, kjer govorijo svoj materni jezik (bosanski oz. makedonski). Zaradi praktičnosti v dveh družinah uporabljajo oba jezika. Tako se učijo sporazumevanja v jeziku države, v kateri živijo, poleg tega pa se otroci učijo tudi jezika svojih staršev. V štirih mešanih družinah, v katerih so se priseljenci poročili s Slovenkami, govorijo predvsem slovenski jezik, čeprav znajo otroci govoriti tudi jezik priseljenega starša.

Vsi priseljenci so prišli v Slovenijo za stalno in se ne nameravajo vrniti. Razlogi za to so predvsem: redna služba, lastniško stanovanje ali hiša v Sloveniji, družina (šolanje otrok) in novi prijatelji. Samo ena priseljenka in njen partner, ki pa sta bošnjaške narodnosti, razmišljata o možnosti, da bi v BIH kupila hišo, v katero bi se priselila potem, ko se bosta upokojila. To je sicer verjetno, vendar pa se dostikrat izkaže kot neuresničljivo, ker želijo biti starši v bližini svojih otrok in vnukov tudi potem, ko se njihovi otroci osamosvojijo.

PRIMERJAVA PREDNOSTI IZVORNE DRŽAVE IN SLOVENIJE

Preglednica 8: Primerjava prednosti izvorne države in Slovenije

Št.	država	leto izs.	prednosti Slovenije	prednosti izvorne države
1	Hrvaška	1994	lažje je dobiti zaposlitev, zaslužek je boljši	bližina očetovih sorodnikov
2	BIH	2014	lažje je dobiti zaposlitev, zaslužek je boljši, več dejavnosti v šoli	bližina sorodnikov, lastniško stanovanje
3	BIH	1992	lažje je dobiti zaposlitev, lažji način življenja, bližina šolanja	bližina sorodnikov
4	BIH	1987	večja socialna varnost, hitreje dobiš zaposlitev, večja finančna varnost, boljše možnosti izobraževanja, več priložnosti za otroke	bližina očetovih sorodnikov, odličen kraj za počitek in polnjenje baterij
5	BIH	2012	lažje je dobiti zaposlitev, malo boljše osnovne in srednje šole	bližina sorodnikov in prijateljev
6	Kosovo	2005	lažje je dobiti zaposlitev, razmere so tukaj bolje urejene	bližina očetovih sorodnikov
7	Maked.	2003	tukaj imata starša redno službo.	bližina očetovih sorodnikov
8	Maked.	2010	zaslužek je boljši, prednosti so pri šolanju, lažje je dobiti delo	bližina sorodnikov, življenje je tam cenejše
9	BIH	2005	boljši pogoji za izobraževanje, več izbire srednjih šol in fakultet	bližina sorodnikov
10	BIH	2000	hitreje se dobi zaposlitev, boljše so možnosti za šolanje	bližina sorodnikov

Priseljenci vidijo prednost Slovenije predvsem v naslednjem:

- lažje je dobiti zaposlitev, delo,
- zaslužek je boljši,
- način življenja je lažji,
- razmere so tukaj bolje urejene,
- večja je socialna in finančna varnost,
- v šolah je več različnih dejavnosti,
- boljše so možnosti izobraževanja, več je izbire srednjih šol in fakultet,
- več je priložnosti za prihodnost otrok.

Prednosti življenja v izvorni državi pa so:

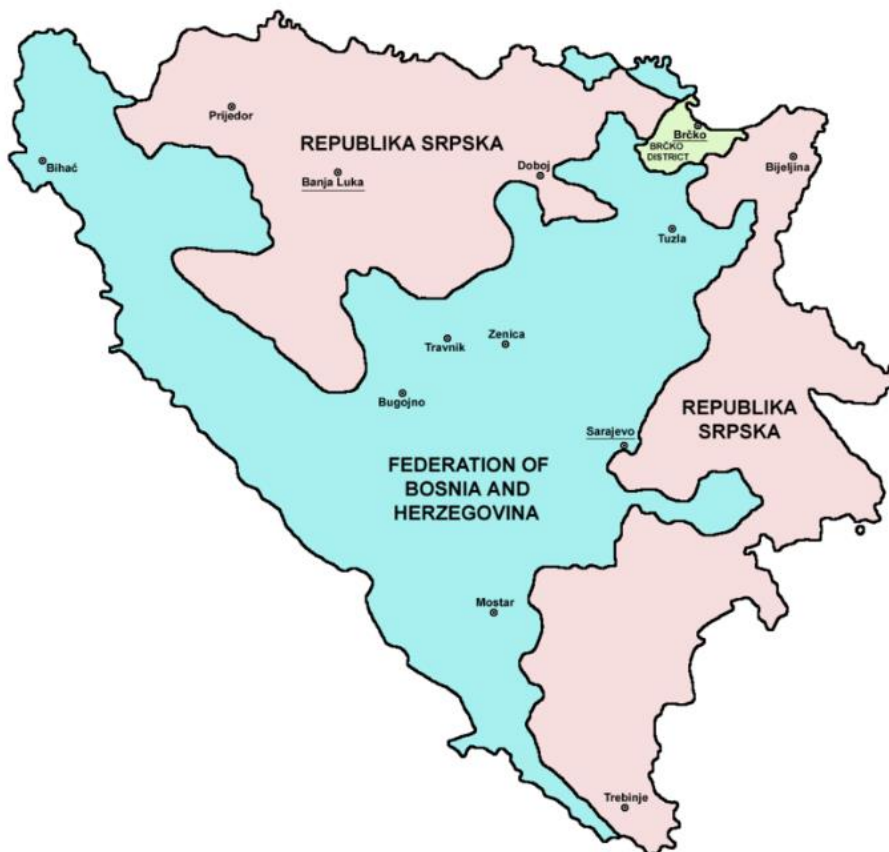
- bližina sorodnikov, prijateljev, sošolcev in znancev,
- odličen kraj za počitek in polnjenje baterij,
- življenje je tam cenejše (npr. v Makedoniji).

OTROCI DVEH DOMOVIN – UČENCI OŠ RODICA

Preglednica 9: Kraj rojstva otrok, znanje jezikov in pomen dvojezičnosti

Št.	država	leto izs.	kraj rojstva	znanje jezikov slovensko in ...	pomen dvojezičnosti
1	Hrv.	1994	Ljubljana	hrvaški	dobro sporazumevanje v Sloveniji in na Hrvaškem
2	BIH	2014	Tuzla	bosanski	dobro sporazumevanje v Sloveniji in v BIH
3	BIH	1992	Ljubljana	bosanski	dobro sporazumevanje v Sloveniji in v BIH
4	BIH	1987	Ljubljana	srbsko	dobro sporazumevanje v drugih državah
5	BIH	2012	Bijeljina	srbski	dobro sporazumevanje v slov. in srbskem jeziku
6	Kosovo	2005	Ljubljana	albanski	dobro sporazumevanje s sorodniki na Kosovem, lahko bom prevajalec
7	Maked.	2003	Ljubljana	makedonski	znam več jezikov
8	Maked.	2010	Kičevo (2 učenca)	makedonski	dobro sporazumevanje v Sloveniji in v Makedoniji, lahko bova prevajalca
9	BIH	2005	Sanski Most	bosanski	več možnosti za zaposlitev v tujini
10	BIH	2000	Ljubljana	bosanski	v obeh domovinah se lahko dobro sporazumevam

Šest otrok priseljencev se je rodilo v Ljubljani, ostali pa v državah, kjer so bili doma njihovi starši in sicer v Federaciji BIH (Tuzla, Sanski Most) in v Republiki srbski v BIH (Bijeljina) ter v Kičevu v zahodnem delu Makedonije. Vsi otroci priseljencev znajo govoriti tudi jezik svojih priseljenih staršev. V svoji dvojezičnosti vidijo prednost predvsem v tem, da se lahko dobro sporazumevajo v več državah, trije učenci vidijo priložnost tudi v prevajalstvu, eden pa meni, da ima s tem več možnosti za zaposlitev v tujini.

Slika 1: Delitev BIH na Fedaracijo BIH in Republiko srbsko, povzeto po: https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_mest_v_Bosni_in_Hercegovini#/media/File:Map_Bih_entities.png, 5. 2. 2018.

Mesta izven Slovenije, kjer so bili rojeni naši učenci

Slika 2: Sanski Most, BIH, povzeto <http://mapio.net/pic/p-4743596/>, 5. 2. 2018.

Slika 3: **Tuzla, BIH**, povzeto <https://www.rtvslon.ba/tuzla-je-najuzorniji-grad-u-bosni-i-hercegovini/>, 5. 2. 2018.

Slika 4: **Bijeljina, BIH**, povzeto <http://mycityinfo.org/bosna-hercegovina/bijeljina>, 5. 2. 2018.

Slika 5: **Kičevo, Makedonija**, povzeto <http://travel2macedonia.com.mk/destinations/kicevo>, 5. 2. 2018.

Preglednica 10: Pomen dveh domovin za otroke priseljencev

Št.	država	leto izs.	pomen dveh domovin
1	Hrvaška	1994	dom, družina, sorodniki
2	BIH	2014	v BIH imam sorodnike, v Sloveniji prijatelje
3	BIH	1992	dom, družina, sorodniki
4	BIH	1987	opazim razlike v načinu življenja
5	BIH	2012	poznam način življenja v obeh državah
6	Kosovo	2005	Kosovo je rojstni kraj očeta, tam so stari starši in drugi sorodniki
7	Maked.	2003	Veliko prijateljev in širša družina
8	Maked.	2010	v obeh živiva dalj časa, rada imava tudi potovanja
9	BIH	2005	poznavam različne kulture in običaje
10	BIH	2000	skupaj obiskujemo obe domovini

Odgovori na vprašanje, kaj učencem pomenita obe domovini, so bili:

- dom, družina, sorodniki,
- opazijo razlike v načinu življenja,
- imajo veliko prijateljev in širše družine,
- imajo radi obe domovini in potovanja,
- poznajo različne kulture in običaje.

Preglednica 11: Ohranjanje kulturnega izročila izvorne države v Sloveniji

Št.	država	leto izs.	praznovanje praznikov, ki jih v Sloveniji ni
1	Hrvaška	1994	pravoslavni božič in novo leto
2	BIH	2014	ramazan (post), ramazanski bajram, kurban bajram ter muslimansko novo leto julija.
3	BIH	1992	ramazanski in kurban bajram
4	BIH	1987	pravoslavni božič in novo leto; ob božiču imamo posebne običaje, npr. da v slami iščemo bombone
5	BIH	2012	pravoslavni božič in novo leto, velika noč pa je podobna kot v Sloveniji
6	Kosovo	2005	oba bajrama
7	Maked.	2003	Otroci en dan pred božičem hodijo po hišah in rečejo za kolač, na cvetno nedeljo deklice hodijo po hišah, plešejo in pojejo. Za veliko noč otroci razkazujejo in po hišah zbirajo pobarvana jajca.
8	Maked.	2010	ramazanski in kurban bajram, hidžretsko novo leto in rojstvo Mohameda (takrat se vsi zberemo)
9	BIH	2005	ramazanski in kurban bajram
10	BIH	2000	predvsem oba bajrama

Zanimivi so bili tudi odgovori na vprašanje, katere praznike in običaje praznujejo, ki jih v Sloveniji nimamo. Ugotavljam, da so to predvsem verski prazniki in običaji.

Priseljenci z muslimanskimi koreninami praznujejo ramazanski bajram po postu v muslimanskem mesecu ramazanu, kurban bajram ter muslimansko novo leto ali hidžro. Islamski koledar je Lunin koledar z dvanajstimi meseci in Luninim letom, ki običajno traja 354 dni, vsak mesec pa ima 29 ali 30 dni.¹¹ Za muslimane se čas štetja začne z datumom 16. julija 622 po Kristusu, ko je ustanovitelj njihove vere Mohamed bežal iz Meke v Medino. Leto 2001 je po muslimanskem koledarju leto 1379.¹² Glede na to ugotavljam, da bodo muslimani letos julija stopili v muslimansko leto 1396.

Srbi in Makedonci so večinoma pravoslavne veroizpovedi, zato priseljenci teh dveh narodnosti praznujejo pravoslavni božič in novo leto. Ker je za Srbsko pravoslavno Cerkev značilno, da v verskih zadevah še vedno uporablja julijanski koledar, so srbski prazniki praviloma 13 dni

¹¹ Islamski koledar, https://sl.wikipedia.org/wiki/Islamski_koledar, 5. 2. 2018.

¹² Zgodba o koledarju, revija Ognjišče, <http://revija.ognjisce.si/iz-vsebine/priloga/5692-zgodba-o-koledarju>, 5. 2. 2018.

pozneje kot prazniki v Rimskokatoliški Cerkvi. Srbski verniki zato božič praznujejo 7. januarja in ne 25. decembra, novo leto pa 14. januarja.¹³ Poleg tega so učenci, ki imajo starše srbske ali makedonske narodnosti, navajali še nekatere druge običaje:

- V BIH: ob božiču imajo posebne običaje, npr. da v slami iščemo bombone,
- V Makedoniji: Otroci en dan pred božičem hodijo po hišah in »rečejo« za kolač, na cvetno nedeljo pa deklice hodijo po hišah, plešejo in pojejo. Za veliko noč otroci razkazujejo po hišah in zbirajo pobarvana jajca.

Verski prazniki v vseh religijah združujejo sorodnike, saj se takrat zberejo in družijo.

4 PREVERJANJE HIPOTEZ

Hipoteze o izvorni državi in o kraju, od koder so se starši odselili:

Država izselitve: Hrvaška, BIH, Kosovo, Makedonija

Narodnost: Hrvati, Bošnjaki, Srbi, Albanci, Makedonci

Izobrazba: različne, od osnovne šole do končane fakultete

Kraj rojstva učenca: večinoma v Sloveniji

Ugotovitve: Hipoteza je skoraj v celoti potrjena. Edino pet učencev, dva izmed njih sta brat in sestra, se niso rodili v Ljubljani, ampak v izvorni državi. Ti učenci so se rodili v Tuzli, Sanskem Mostu in Bijeljini v BIH ter v Kičevu v Makedoniji.

Hipoteze o razmerah v izvorni državi pred izselitvijo starša

1. Bivanje v državi izselitve	Večina je bivala pri starših in se še ni osamosvojila.
2. Služba v državi izselitve	Večina izseljencev je bila doma brez zaposlitve. Pogoji za zaposlitev so bili zelo slabi.
3. Varnostne razmere v državi izselitve	Politični izseljenci so se izselili zaradi bližajoče se vojne, zaradi negotovih varnostnih razmer, zaradi sporov in nestrpnosti med narodi ter ogroženosti njihovih življenj.

Ugotovitve:

Potrdila se je prva hipoteza, saj so vsi priseljenci, razen dveh, v izvornih državah živeli v hiši svojih staršev. Druga hipoteza je večinoma potrjena (samo štirje so imeli zaposlitev). Tretja hipoteza je potrjena, dva priseljence sta zbežala v času vojne (iz BIH leta 1992 in s Hrvaške leta 1994), tretji pa nekaj let pred vojno.

Hipoteze o načrtovanju izselitev

1. Razlog izselitve	40 % je političnih izseljencev, 60 % pa se jih je izselilo iz gospodarskih razlogov, ponekod so prisotni še osebni razlogi.
2. Načrtovano obdobje izselitve	Najprej so se izselili začasno, šele kasneje so se odločili za stalno naselitev v Sloveniji.

¹³ Pravoslavni božič, https://sl.wikipedia.org/wiki/Srbska_pravoslavna_Cerkev, 5. 2. 2018.

Ugotovitve:

Prva hipoteza se ni potrdila. Politični migranti so bili trije (oz. 30 %), šest je bilo ekonomskih migrantov, eden pa se je izselil iz osebnih razlogov. Štirje ekonomski migranti so se izselili tudi iz osebnih razlogov, saj je šlo tudi za združitev družin. Druga hipoteza se ni potrdila, saj so se vsi takoj izselili za stalno.

Hipoteze o poteku izselitev

1. Prevozno sredstvo	Potovali so z običajnimi prevoznimi sredstvi: osebni avtomobil, avtobus ali vlak.
2. Spremstvo	Potovali so s sorodniki, prijatelji in znanci. To je bilo odvisno od razmer v domačem kraju. Če je bil vzrok vojna, sigurno niso odšli sami.
3. Težave ob izselitvi doma in na poti	Verjetno so imeli težave s pridobitvijo vseh potrebnih dovoljenj.

Ugotovitve:

Prva hipoteza se je deloma potrdila (le priseljenec s Kosova je potoval z letalom). Druga hipoteza je večinoma potrjena, le trije priseljenci so potovali sami. Tretja hipoteza ni potrjena, saj niso imeli težav z dovoljenji. Težave na poti je imela priseljenka iz BIH, ki je potovala v vojnem času, ko nekatere ceste niso bile prevozne.

Hipoteze o razmerah ob prihodu priseljencev v Slovenijo

1. Leto izselitve	Ekonomski priseljenci so prihajali že pred 1991 in kasneje ves čas. Politični priseljenci pa so prišli v obdobju 1991–1995, v času vojne na Hrvaškem in v BIH.
2. Status ob prihodu	Če so bežali pred vojno, so imeli status begunca. Ekonomski priseljenci so imeli v Sloveniji status začasnega priseljenca.
3. Pridobljena dovoljenja	Najverjetneje so potrebovali garantno pismo nekoga, ki biva v Sloveniji.
4. Prvič dobil delo: kdaj in kraj	Delo je verjetno nekatere tukaj že čakalo, večina priseljencev pa ga je morala še najti.
5. Učenje slovenskega jezika	Pri učenju slovenskega jezika so bili vsi samouki. Pomagali so jim slovenski prijatelji in znanci.
6. Druge težave ob prihodu v Slovenijo	Morda so imeli težave z jezikom, z iskanjem zaposlitve in zaradi osamljenosti.

Ugotovitve:

Prva hipoteza ni bila potrjena, vsi trije politični migranti so se izselili do leta 1994, ekonomski pa po letu 2000. Druga hipoteza je deloma potrjena. Le ena priseljenka je imela v Sloveniji status begunca, druga dva politična migranta sta imela status tujca. Tretja hipoteza ni potrjena. Vsi priseljenci so potrebovali dovoljenje za bivanje, le migrantka, ki je bila begunka, je pridobila begunski karton. Četrta hipoteza ni bila potrjena. Trije priseljenci so zaposlitev našli v nekaj dneh, eden v nekaj mesecih, ostali pa po več letih. Verjetno nekatere ženske zaradi majhnih otrok službe niti niso takoj iskale. Peta hipoteza glede učenja slovenskega jezika velja za večino migrantov, trije pa so obiskovali jezikovni tečaj. Šesta hipoteza ni bila potrjena, saj noben od migrantov ni imel težav. Domnevam pa, da so bile te verjetno v manjši meri prisotne pri vseh.

Hipoteze o ustalitvi priseljencev v Sloveniji - danes

1. Državljanstvo	Starši imajo državljanstvo svoje izvirne države.
2. Stalna zaposlitev	Vsi imajo v Sloveniji stalno zaposlitev.
3. Družina in narodnost partnerja	V Sloveniji so večinoma našli partnerja iste narodnosti, kot so bili sami.
4. Pogostost in način kontaktov z domačimi	Domači kraj obiskujejo pogosto (enkrat na mesec), telefonske kontakte s sorodniki v državi izselitve pa imajo še pogostejše.
5. Pogovorni jezik v vaši družini	Otroci jezik starša priseljenca uporabljajo v njegovi izvorni državi, ko govorijo s sorodniki in morda še s kom.
6. Načrti za vrnitev in razlogi	Ker imajo v Sloveniji dobre pogoje za kvalitetno življenje, povratka v izvorno državo ne načrtujejo.

Ugotovitve:

Prva hipoteza ni bila potrjena, saj imajo samo trije priseljenci državljanstvo svoje izvirne države. Druga hipoteza je bila skoraj potrjena, samo ena priseljenka ima začasno zaposlitev. Tretja hipoteza ni potrjena. Štirje priseljenci pa so našli partnerko slovenske narodnosti, le priseljenka se je v Sloveniji poročila s partnerjem iste narodnosti. Vsi ostali so se priselili že poročeni in z otroki. Četrta hipoteza se je večinoma potrdila. Peta hipoteza ni potrjena. Izkazalo se je, da je pogovorni jezik v družinah priseljencev zelo različen. V petih družinah govorijo slovensko, med njimi so vse družine, v katerih je eden od staršev slovenske narodnosti. V treh družinah je pogovorni jezik bosanščina oziroma makedonščina, v dveh pa uporabljajo oba jezika, slovenskega in jezik izvirne države. Šesta hipoteza je potrjena.

Hipoteze o prednostih izvirne države in Slovenije

1. Prednosti bivanja v Sloveniji	Prednost bivanja v Sloveniji je boljše življenje zaradi večje razvitosti države.
2. Prednosti bivanja v izvorni državi	Prednost bivanja v izvorni državi je bližina domačih oz. sorodnikov, prijateljev in znancev.

Ugotovitve:

Prva hipoteza se je potrdila, čeprav so odgovarjali z drugimi besedami: lažje je dobiti zaposlitev, zaslužek je boljši, v šoli je več dejavnosti, večja je socialna varnost, boljše so možnosti za izobraževanje, razmere so tukaj boljše urejene. Druga hipoteza je potrjena. Poleg tega, da imajo v izvorni državi sorodnike, navajajo tudi, da je tam odličen kraj za počitek (BIH) in da je tam življenje cenejše (Makedonija).

Hipoteze o razmerah učencev, ki so otroci priseljencev

1. Znanje jezikov	Slovensko, hrvaško, bosansko, srbsko, albansko, makedonsko.
2. Državljanstvo	Otroci imajo slovensko državljanstvo oz. odvisno od kraja rojstva.
3. Pomen dveh domovin zate	Ena ji predstavlja dom, nekaj, kar poznajo, druga pa drugi dom, ki ga ob vsakem obisku spoznava.
4. Prednosti večjezičnosti	Znanje jezikov je v današnjem svetu zelo pomembno, predvsem zaradi lažjega sporazumevanja v drugih državah.
5. Kulturne razlike: navedi praznovanja in običaje, ki jih v Sloveniji ni	V primeru, da priseljenci niso katoliške vere, praznujejo druge verske praznike.

Ugotovitve:

Prva hipoteza je bila odvisna od države izselitve. Druga hipoteza je bila potrjena, saj je državljanstvo učencev res odvisno od kraja rojstva. Izven Slovenije je bilo rojenih pet naših učencev: dva v Kičevu (Makedonija), ostali pa v BIH v mestih: Tuzla, Bijeljina in Sanjski Most. Dva od teh imata dvojno državljanstvo (slovensko in makedonsko), eden slovensko, ostali trije pa državljanstvo BIH. Vsi v Sloveniji rojeni otroci priseljencev imajo slovensko državljanstvo. Tretja hipoteza o pomenu dveh domovin je potrjena. Učenci so jo še dopolnili: opažanje razlik v načinu življenja, poznavanje različnih kultur in običajev, življenje v obeh domovinah dalj časa, radi imajo potovanja. Četrta hipoteza je potrjena, nekateri razmišljajo tudi o poklicu prevajalca. Peta hipoteza je prav tako potrjena. Ugotavljam, da tisti, ki so pravoslavne vere, praznujejo pravoslavni božič in novo leto (velika noč pa je podobna katoliški), vsi muslimanski priseljenci pa praznujejo ramazanski in kurban bajram. Nekateri praznujejo tudi muslimansko novo leto – letos julija se bo začelo muslimansko leto 1396.

5 ZAKLJUČEK

Raziskovalna naloga prinaša deset bolj ali manj različnih zgodb priseljencev. Podobne so si zgodbe političnih priseljencev, ki so bežali pred vojno. Na drugi strani imajo podobne zgodbe ekonomski migranti, ki so se priselili v Slovenijo zaradi iskanja zaposlitve. Polovica priseljencev je že prej imela sorodnike v Sloveniji in je bil cilj priselitve tudi združitev družine.

Z raziskovalno nalogo sem pridobila vpogled v razloge, zaradi katerih so se migranti priselili v Slovenijo. Preseneča me, kako dobro so se vživeli v slovensko družbo in obenem, kako dobro ohranjajo stike s sorodniki v izvorni državi in svoje verske običaje.

Raziskavo bi lahko nadaljevala tako, da bi vsako zgodbo še podrobneje preučila. Tako bi prišla do novih spoznanj glede razmer v izvorni državi, ki so tukaj obravnavane bolj na splošno. Zanimivo bi bilo pridobiti tudi njihove dokumente, predvsem pa njihove fotografije, ki bi prikazovale razmere v njihovih izvornih državah. Glede na to, da je v mojo raziskavo vključenih le deset migrantskih zgodb, na naši šoli pa je otrok migrantov veliko več, bi se bilo zanimivo pogovoriti še z ostalimi, za kar pa bi potrebovala več časa. Glede na to, da v Sloveniji primanjkuje določenih poklicev (npr. v gradbeništvu, zdravstvu, gostinstvu, prevozništvu itd.), lahko pričakujemo, da se bodo ekonomske migracije nadaljevale tudi v prihodnje.

6 LITERATURA IN VIRI

LITERATURA:

- Dolinar, Mateja: Migracije in trg dela v Sloveniji: Teoretična in empirična analiza. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2011.
- Klinar, Peter: Mednarodne migracije. Maribor: Založba Obzorja, 1967.
- Malačič, Janez: Demografija. 5 izdaja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1997.

- Migracije, zbornik strokovnih prispevkov za mentorje zgodovinskih krožkov. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije, oktober 2017.
- Repe, Božo: Sodobna zgodovina, zgodovina za 4. letnik gimnazij, Ljubljana, Modrijan, 2000.

Uporabljeni gradiva, dostopna na svetovnem spletu:

- BIH, https://sl.wikipedia.org/wiki/Bosna_in_Hercegovina, 1. 2. 2018.
- Hrvaška osamosvojitvena vojna, https://sl.wikipedia.org/wiki/Hrva%C5%A1ka_osamosvojitvena_vojna, 22. 2. 2018.
- Islamski koledar, https://sl.wikipedia.org/wiki/Islamski_koledar, 5. 2. 2018.
- Migracije in Slovenija, EMN, Evropska migracijska mreža, <https://emm.si/migracije-in-slovenija/>, 9. 10. 2017.
- Pravoslavni božič, https://sl.wikipedia.org/wiki/Srbska_pravoslavna_Cerkev, 5. 2. 2018.
- Salihović, Sandina: Odnos Slovencev do pripadnikov nekdanje Jugoslavije, diplomska naloga visokošolskega univerzitetnega študijskega programa prve stopnje. Nova Gorica, Fakulteta za uporabne in družbene študije, 2012, dostopno na: http://www.fuds.si/sites/default/files/odnos_slovencev_do_pripadnikov_nekdanje_jugoslavije.pdf, 6. 11. 2017.
- Srbija in Črna gora, https://sl.wikipedia.org/wiki/Srbija_in_%C4%8Crna_gora, 22. 2. 2018.
- Zgodba o koledarju, revija Ognjišče, <http://revija.ognjisce.si/iz-vsebine/priloga/5692-zgodba-o-koledarju>, 5. 2. 2018.

USTNI VIRI

Učenci OŠ Rodica:

1. Tjara Čolić, 3. a, Količevo
2. Emran Daliposki, 6. b, Domžale
3. Ermelinda Daliposki, 7. b, Domžale
4. Sara Efremov, 5. d, Zgornje Jarše
5. Luka Erić, 1. d, Domžale
6. Tijan Geci, 3. a, Vir
7. Anel Hasanić, 9. b, Rodica
8. Alen Koštić, 9. a, Vir
9. Lejla Mušić, 9. a, Domžale
10. Aldina Nukić, 4. a, Vir
11. Lara Starčević, 9. a, Spodnje Jarše

Starši - delavci v OŠ Rodica:

1. Verica Erić, Domžale
2. Sadeta Hasanić, Rodica
3. Ksenja Koštić, Vir
4. Nedžijna Nukić, Vir

SLIKOVNI VIRI, DOSTOPNI NA SVETOVNEM SPLETU

- Slika na naslovni strani: Tuzla, BIH, eden od rojstnih krajev naših učencev. Povzeto po: Tuzla, https://bs.wikipedia.org/wiki/Tuzla#/media/File:Tuzla_panorama_1.jpg, 5. 2. 2018.

- Slika 1: Delitev BIH na Federacijo BIH in Republiko srbsko, povzeto po: https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_mest_v_Bosni_in_Hercegovini#/media/File:Map_Bih_entities.png, 5. 2. 2018.
- Slika 2: Sanski Most, BIH. <http://mapio.net/pic/p-4743596/>, 5. 2. 2018.
- Slika 3: Tuzla, BIH, Tuzla, <https://www.rtvslon.ba/tuzla-je-najuzorniji-grad-u-bosni-i-hercegovini/>, 5. 2. 2018.
- Skuja 4: Bijeljina, BIH, <http://mycityinfo.org/bosna-hercegovina/bijeljina>, 5. 2. 2018.
- Slika 5: Kičevo, Makedonija, <http://travel2macedonia.com.mk/destinations/kicevo>, 5. 2. 2018.

7 SEZNAM PREGLEDNIC

Preglednica 1: Kraj, država in leto odselitve ter narodnost priseljenca

Preglednica 2: Razmere v izvorni državi pred odselitvijo (1)

Preglednica 3: Razmere v izvorni državi pred odselitvijo (2)

Preglednica 4: Načrtovanje, razlogi in leto izselitve

Preglednica 5: Potek izselitve (prevozno sredstvo, relacija in spremstvo)

Preglednica 6: Status, dovoljenja in razmere v Sloveniji

Preglednica 7: Ustalitev v Sloveniji in stiki s sorodniki v izvorni državi

Preglednica 8: Primerjava prednosti izvorne države in Slovenije

Preglednica 9: Kraj rojstva otrok, znanje jezikov in pomen dvojezičnosti

Preglednica 10: Pomen dveh domovin za otroke priseljencev

Preglednica 11: Ohranjanje kulturnega izročila izvorne države v Sloveniji